

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

УДК 347.91/95

РОЖНОВ О. В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0002-7217-8153

ШТРАФ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

У статті досліджується практика застосування штрафу як заходу процесуального примусу. Автор звертає увагу на ряд положень, які повинні враховуватися судом при застосуванні штрафу в цивільному процесі. У дослідженні зроблено висновок про те, що поведінка відповідної особи не може бути підставою для застосування до нього штрафу, як заходу процесуального примусу. У зв'язку з цим вказується, що підстава застосування штрафу є не поведінка відповідної особи, а його наслідки, які мають юридичне значення.

Ключові слова: штраф, заходи процесуального примусу, система заходів процесуального примусу.

Постановка проблеми. Порівняльний аналіз підстав застосування заходів процесуального примусу попередньої редакції Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України та редакцію статті після внесення змін свідчить про відсутність чіткого визначення єдиної підстави застосування заходів процесуального примусу.

Аналіз останніх досліджень. Досліджувана проблема була предметом наукових робіт таких вчених, як О. Г. Брателя, В. В. Комарова, Д. Д. Луспеника, В. І. Тертишнікова, М. Й. Штефана та ін.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 90 ЦПК у редакції «Підстави та порядок застосування заходів процесуального примусу» - заходи процесуального примусу є встановлені цим Кодексом процесуальні дії, що застосовуються судом до осіб, які порушують встановлені в суді правила або протиправно перешкоджають здійсненню цивільного судочинства. Ст. 145 ЦПК України, діюча, «Підстави та порядок застосування заходів процесуального примусу» – є процесуальні дії, що застосовуються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання процесуальними правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства. У першому випадку підставою застосування заходів процесуального примусу є не поведінка учасників справи, а її наслідки. Такими наслідками від-

повідно до ст. 90 ЦПК України (в редакції 2014 року) є порушення встановлених в суді правил або протиправне перешкоджання здійсненню цивільного судочинства. Аналіз ст. 145 ЦПК України приводить до висновку, що підставою застосування примусу є поведінка особи, яка визначена відповідними нормами ЦПК, як підстава застосування заходів процесуального примусу. Також обов'язковою умовою застосування заходів процесуального примусу за поведінку, яка передбачена ЦПК України, як підстава застосування заходів процесуального примусу є мета їх застосування. Так, заходи процесуального примусу застосовуються з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання процесуальними правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства. Змін зазнали й положення ЦПК України, які визначали порядок застосування заходів процесуального примусу. Так, ч. 2 ст. 90 ЦПК визначаючи порядок застосування заходів процесуального примусу зазначала, що вони застосовуються судом негайно після вчинення порушення постановлення ухвали. Відповідно ж до ч. 2 ст. 143 ЦПК України заходи процесуального примусу застосовуються судом шляхом постановлення ухвали.

Види заходів процесуального примусу доповнено штрафом. Більшість дослідників пов'язують можливість застосування штрафу в цивільному судочинстві з процесуальною відповідальністю. Так, санкції

у вигляді штрафу дозволяють реалізувати функції процесуальної відповідальності – відновлення суспільних відносин, попередження здійснення правопорушень, примушування до виконання юридичних обов'язків [2, с. 4]. Стягнення штрафу за вчинення цивільного процесуального правопорушення стане альтернативою притягненню особи до адміністративної відповідальності за ст. 185-3 кодекс України про адміністративні порушення, маючи більш позитивний ефект з огляду на конкретизацію тих протиправних дій або бездіяльності, за вчинення яких з особи може бути стягнуто судовий штраф [1, с. 11].

На наш погляд, характеризуючи штраф в системі заходів процесуального примусу слід з урахуванням наступних положень. Штраф - грошове стягнення, яке полягає у стягненні з відповідної особи в дохід державного бюджету певної суми грошей. Тобто його зміст полягає у впливі на майнову сферу особи, шляхом позбавлення її певної частини майна. Відповідно до ч. 1 ст. 148 ЦПК України суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу у сумі до від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках: 1) невиконання процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу; 2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству; 3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин; 4) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів, ненадання копії відзиву на позов, апеляційну чи касаційну скаргу, відповіді на відзив, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк; 5) використання портативних аудіотехнічних пристроїв, а також здійснювання фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис під час врегулювання спору за участю судді. Застосування штрафу у цивільному судочинстві у зазначених випадках не є неодмінним наслідком. Відповідною особою до якої може бути застосовано штраф є лише особа на яку поширюються процесуальні обов'язки. Відсутність у цивільному процесі своєрідного «провадження про відповідальність», в рамках якого здійснюється встановлення всіх елементів складу правопорушення, у тому числі й вини.

Метою застосування штрафу є спонукання до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства (ч. 1 ст. 143 ЦПК України). Штраф як захід процесуального примусу, хоча й полягає в накладанні додаткового обтяжливого обов'язку сплатити певну грошову суму в дохід державного бюджету, за своєю

природою не є мірою відповідальності. Для застосування штрафу достатньо встановити об'єктивну наявність встановлених законом підстав його застосування та співмірність з метою його застосування. Застосування штрафу як заходу процесуального примусу є правом суду, тобто його застосування не є обов'язковим наслідком правопорушення, яке є характерним в рамках правової відповідальності.

Передбачені ч. 1 ст. 148 ЦПК України випадки застосування штрафу свідчать, що поведінка відповідної особи не може бути підставою для застосування до неї штрафу, заходу процесуального примусу. У зв'язку з цим підставою покладання штрафу є не сама поведінка відповідної особи, а її наслідки, що мають юридичне значення. Так, юридичне значення для стягнення штрафу може бути:

1) встановлення судом факту невиконання учасником справи його процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу; 2) визнання судом зловживанням процесуальними правами дії учасників судового процесу та їх представників, що суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема: 1) подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, за явлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення; 2) подання декількох позовів до одного й того ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями; 3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер; 4) необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою; 5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі. 3) визнання судом, що вчинені дії або допущення бездіяльності були з метою перешкоджання судочинству; 4) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом із зазначенням причин протягом п'яти днів з дня вручення ухвали; 5) неподання доказів витребуваних судом, без поважних причин; 6) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів; 7) ненадання копії відзиву на позов, апеля-

ційну чи касаційну скаргу, відповіді на відзив, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк; 8) використання портативних аудіотехнічних пристроїв, а також здійснювання фото- і кінозйомку, відео-, звукозапис під час врегулювання спору за участю судді.

Можливість суду скасувати постановлену ним ухвалу про стягнення штрафу, якщо особа, стосовно якої її постановлено, виправила допущене порушення та (або) надала докази поважності причин невиконання відповідних вимог суду чи своїх процесуальних обов'язків. Так, ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 03.05.2018 року задоволено заяву представника Особа3 – Особа4 про застосування заходів процесуального примусу. Застосовано до Приватного підприємства «Агроєкологія» заходи процесуального примусу, стягнуто з Приватного підприємства «Агроєкологія» на користь держави штраф у розмірі чотирьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, що становить 7048 грн. Від генерального директора ПП «Агроєкологія» Особа 2 до апеляційного суду надійшла заява про скасування вищевказаної ухвали апеляційного суду на підставі положень статті 148 ЦПК України. В обґрунтування заяви зазначено, що мотиви, викладені в оскаржуваній ухвалі не є достатніми для висновків про зловживання учасником справи своїми правами. Так, ПП «Агроєкологія» жодного разу після набрання чинності ЦПК України в редакції, яка почала діяти з 15.12.2017 року не вчиняло дій з оскарження ухвали Зінківського районного суду Полтавської області від 12 грудня 2016 року про відкриття провадження у справі. При цьому відповідальність у вигляді штрафу (заходи процесуального примусу) запроваджена лише з 15.12.2017 року. Тому підприємство просило скасувати ухвалу Апеляційного суду Полтавської області від 03 травня 2018 року про накладення штрафу. Однак, підстави для задоволення поданої заяви про скасування ухвали про застосування заходів процесуального примусу відсутні, з огляду на наступне. Згідно положень статті 44 ЦПК України, учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається. Відповідно до ч. 6 ст. 148 ЦПК України, суд може скасувати постановлену ним ухвалу про стягнення штрафу, якщо особа, стосовно якої її постановлено, виправила допущене порушення та (або) надала докази поважності причин невиконання відповідних вимог суду чи своїх процесуальних обов'язків. Підставою визнання дій заявника зловживанням процесуальними правами та накладення штрафу в порядку процесуального примусу стало неодноразове безпідставне оскарження ПП «Агроєкологія» ухвали Зінківського районного суду Полтав-

ської області від 12 грудня 2016 року про відкриття провадження у справі, та не усунення заявником недоліків заяви про роз'яснення судового рішення. Такі дії заявника призводять до затягування розгляду справи по суті. Ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 27 лютого 2018 року дії ПП «Агроєкологія» було визнано зловживанням процесуальними правами, у зв'язку з чим застосовано заходи процесуального примусу у виді штрафу. Заявляючи тепер про скасування ухвали Апеляційного суду Полтавської області від 03 травня 2018 року про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, ПП «Агроєкологія» не вказало у чому полягає виправлення допущених порушень та не надано докази поважності причин невиконання відповідних вказівок суду, а незгода заявника з рішенням суду про накладення штрафу не є підставою для скасування ухвали в порядку частини шостої статті 148 ЦПК України. У зв'язку з вищевказаним, у задоволенні заяви генерального директора Приватного підприємства «Агроєкологія» Особа2 про скасування ухвали Апеляційного суду Полтавської області від 03.05.2018 року слід відмовити [3].

Про застосування судом штрафу як заходу процесуального примусу виключно з метою спонукання до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства (ч. 1 ст. 143 ЦПК України), а не з метою покарання особи свідчить і судова практика скасування постановлених ним ухвал про стягнення штрафу. Так, Ухвалою судді Царичанського районного суду Дніпропетровської області від 20 квітня 2018 року стягнуто в дохід Державного бюджету України з приватного нотаріуса Чернігівського міського нотаріального округу ОСОБА_1, що розташований за адресою: 14005, м. Чернігів, проспект Миру, 55, штраф за неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин, в сумі 0,3 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що складає 528 (п'ятсот двадцять вісім) грн. 60 (шістдесят) коп. 07 травня 2018 р. приватний нотаріус Особа1 подав клопотання до суду про скасування ухвали про стягнення з нього штрафу, посилаючись на неможливість виконання ухвали про витребування доказів у встановлений строк у зв'язку з великою завантаженістю та неуважністю помічника. Крім того, на виконання ухвали від 26.03.2018 р. надіслав витребувані судом копії документів. Згідно ч. 6 ст. 148 ЦПК України суд може скасувати постановлену ним ухвалу про стягнення штрафу, якщо особа, стосовно якої її постановлено, виправила допущене порушення та (або) надала докази поважності при-

чин невиконання відповідних вимог суду чи своїх процесуальних обов'язків. Враховуючи ту обставину, що приватним нотаріусом Особа1 виправлено допущене ним порушення шляхом надання суду витребуваних доказів, суд приходиться до висновку, що клопотання Особа1 підлягає задоволенню, а ухвала від 20.04.2018 р. про стягнення з нього штрафу – скасування [4].

Встановлення ЦПК України додаткових (кваліфікуючих) умов для застосування штрафу у більшому розмірі. Так, у випадку повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов'язків, повторного чи неодноразового зловживання процесуальними правами, повторного чи систематичного неподання витребуваних судом доказів без поважних причин або без їх повідомлення, триваючого невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів суд з урахуванням конкретних обставин стягує у дохід державного бюджету з відповідного учасника судового процесу або відповідної іншої особи штраф у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ч. 2 ст. 148 ЦПК України).

Ухвалу про стягнення штрафу може бути оскаржено в апеляційному порядку до суду вищої інстанції. Оскарження такої ухвали не перешкоджає розгляду справи. Постанова суду апеляційної інстанції за результатами перегляду ухвали про накладення штрафу є остаточною і оскарженню не підлягає. Ухвала Верховного Суду про стягнення штрафу оскарженню не підлягає. Ухвала про стягнення штрафу є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Стягувачем за таким виконавчим документом є Державна судова адміністрація України.

Європейський суд з прав людини розглядає застосування штрафу як втручання в право особи на повагу власності, тому стаття 1 Протоколу №1 до Конвенції підлягає застосуванню. Штраф в сенсі Конвенції підпадає під дію абз. 2 ст. 1 Протоколу №1, який дозволяє державі контролювати використання власності, зокрема, у формі штрафів. Враховуючи конкретні обставини справи при застосуванні штрафу необхідно дотримуватися справедливого балансу між, з однієї сторони, загальним інтересам, а з іншої, поважати право власності особи, щоб втручання не було таким, що накладає надмірний тягар на особу [5].

Практика застосування штрафу, як заходу процесуального примусу свідчить, що суди не завжди враховують зазначені вище положення. Так, 25.04.2018 року прокурор подав до суду заяву про застосування заходів процесуального примусу по відношенню до адвоката відповідача особа2 – особа 5. Своє клопотання мотивує тим, що адвокатом відповідача особа2 – особа5 було подано апеляційну

скаргу на ухвалу Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області від 02.01.2018 року про відкриття провадження по справі з підстав недотримання правил підсудності при відкритті провадження по справі, оскільки дана справа повинна розглядатися за правилами адміністративного судочинства. Ухвалою апеляційного суду Одеської області від 02.03.2018 року апеляційну скаргу повернуто заявнику. При цьому апеляційним судом Одеської області зазначено, що нормами цивільного процесуального законодавства не передбачено оскарження ухвали суду першої інстанції про відкриття провадження у справі з підстав порушення виду судочинства. Таким чином прокурор наполягає на тому, що внесення адвокатом особа 5 апеляційної скарги на ухвалу суду, яка не підлягає оскарженню, створює умови для затягування розгляду справи, оскільки на протязі майже 4 місяців судом не проведено жодного судового засідання у вказаній справі, що не відповідає завданням цивільного судочинства та є підставою для застосування до особа 5 процесуального примусу у вигляді штрафу, визначеному п. 2 ч. 1 ст. 148 ЦПК України за зловживання процесуальними правами. У судовому засіданні прокурор підтримав заявлене клопотання, просив задовольнити його. Адвокат відповідача особа2 – особа5 у судовому засіданні заперечував проти задоволення клопотання з огляду на його необґрунтованість. Суд, дослідивши вказане клопотання, приходиться до наступних висновків. Ст.44 ЦПК України дає вичерпний перелік обставин, за яких суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню. Суд зобов'язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосовує до нього заходи, визначені цим ЦПК України. Відповідно до ч. 1 ст. 143 ЦПК України заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 144 ЦПК України заходом процесуального примусу є штраф. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 148 ЦПК України суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу у сумі від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадку зловживання процесуальними правами, вчинення

дій або допущення бездіяльності з метою перешкодження судочинству. Із апеляційної скарги особа2 на ухвалу суду про відкриття провадження по справі вбачається, що остання при обґрунтуванні доводів скарги керувалася саме п. 8 ч. 1 ст. 353 ЦПК України (окремо від рішення суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо відкриття провадження у справі з порушенням правил підсудності). Однак, як було встановлено апеляційним судом, по своїй суті відповідач оскаржила ухвалу про відкриття провадження з підстав порушення виду судочинства, що не передбачено нормами цивільно-процесуального законодавства. З огляду на викладене, суд розцінює подання відповідачем апеляційної скарги на ухвалу суду, яка не підлягає оскарженню, як добросовісну помилку відповідача. Крім того, суд звертає увагу, що сама апеляційна скарга була підписана як і безпосередньо особа2 так і її адвокатом, а тому доводи прокурора, що саме в діях адвоката відповідача особа2 – особа 5 вбачаються ознаки зловживання своїми процесуальними правами є недоведеними. З огляду на викладене, суд не вбачає обґрунтованих підстав для застосування заходів процесуально примусу по відношенню до адвоката відповідача [6].

Учасники справи мають право подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань доводів і міркувань інших осіб (п. 3 ч. 1 ст. 43 ЦПК України). При розгляді справи судом учасники справи викладають свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення, міркування щодо процесуальних питань у заявах та клопотаннях, а також запереченнях проти заяв і клопотань. Заяви, клопотання і заперечення подаються в письмовій або усній формі. Заяви, клопотання і заперечення подаються та роз-

глядаються в порядку, встановленому ЦПК України. У випадках коли ЦПК такий порядок не встановлено – він встановлюється судом (ст. 182 ЦПК України). Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення закріплені в ч. 1 ст. 183 ЦПК України. Суд, встановивши, що письмову заяву (клопотання, заперечення) подано без додержання вимог до форми та змісту, повертає її заявнику (ч. 4 ст. 183 ЦПК України).

Висновки. Учасники справи мають право звернутися до суду з клопотанням про застосування заходів процесуального примусу у якому висловити свої міркування про наявність встановлених ЦПК України підстав їх застосування. За змістом таке клопотання не може бути вимогою до суду про застосування заходів процесуального примусу, а відповідно суд може тільки врахувати чи не врахувати висловленні в клопотанні міркування про застосування заходів процесуального примусу. Наявність такого клопотання не є обов'язковою умовою застосування заходів процесуального примусу. Відповідно до ч. 3 ст. 43 ЦПК України у випадку невиконання учасником справи його обов'язків суд застосовує до такого учасника справи заходи процесуального примусу, передбачені цим Кодексом. Згідно з ч. 4 ст. 44 ЦПК України суд зобов'язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосовує до нього заходи зазначені цим Кодексом.

Зазначені положення ст. ст. 43, 44 ЦПК України свідчать, що у разі визнання судом дії вчиненої учасником судового процесу зловживанням процесуальним правом він зобов'язаний застосувати до нього заходи передбачені ЦПК України. На суд покладено обов'язок вживати заходи для запобігання зловживанню процесуальними правами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Братель О. Процесуальні юридичні факти в контексті неправомірних дій (бездіяльності) учасників цивільних процесуальних правовідносин. *Підприємництво господарство і право*. №7. 2016. С. 11.
2. Лукіна І. М. Цивільна процесуальна відповідальність: автореф. дис... канд. юрид. наук. Харків: Б 2009. С. 4.
3. Ухвала суду. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75860565>.
4. Ухвала суду. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74002308>.
5. CASE OF KONSTANTIN STEFANOV v. BULGARIA URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-158155>.
6. Ухвала суду. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73736882>.

REFERENCES

1. Bratel O. (2016). Protsesualni yurydychni fakty v konteksti nepravomirnykh dii (bezdiialnosti) uchasnykiv tsyvilnykh protsesualnykh pravovidnosyn. *Pidpryemnytstvo hospodarstvo i parvo – Enterprise Entrepreneurship and Law, 7, II* [in Ukrainian].
2. Lukina I.M. (2009). Tsyvilna protsesualna vidpovidalnist. Extended abstract of Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Ukhvala sudu. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75860565> [in Ukrainian].

4. Ukhvala sudu. URL: //http:// www. reyestr. court. gov. ua. /Review/ 74002308 [in Ukrainian].
5. CASE OF KONSTANTIN STEFANOV v. BULGARIA. URL: http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-158155 [in English].
6. Ukhvala sudu. URL: //http:// www. reyestr. court. gov. ua. /Review/ 73736882 [in Ukrainian].

РОЖНОВ О. В.

кандидат юридических наук, доцент кафедри гражданского процесса
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ШТРАФ В СИСТЕМЕ МЕР ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ПРИНУЖДЕНИЯ

В статье исследуется практика применения штрафа как меры процессуального принуждения. Автор обращает внимание на ряд положений, которые должны учитываться судом при применении штрафа в гражданском процессе. Автором сделан вывод о том, что поведение соответствующего лица не может быть основанием для применения к нему штрафа, как меры процессуального принуждения. В связи с этим указывается, что основание применения штрафа является не поведение соответствующего лица, а его последствия, которые имеют юридическое значение.

Ключевые слова: штраф, меры процессуального принуждения, система мер процессуального принуждения.

ROZHN OV O. V.

PhD, Associate professor of the Department of Civil Procedure
of Yaroslav Mudryi National Law University

THE MONETARY FINE AS A MEANS OF PROCEDURAL COERCION

Problem setting. The article investigates the practice of applying a monetary fine as a means of procedural coercion. The author draws attention to a number of provisions that must be taken into account by the court when applying the monetary fine in civil proceedings.

Analysis of recent researches and publications. The studied problem has been the subject of scientific works of such scientists, as O. G. Bratel, V. V. Komarov, V. I. Tertyshnikov, D. D. Luspenik, M. J. Stefan.

Article's main body. A fine is a monetary penalty, which consists in the recovery of a certain amount of money from the relevant person to the state budget. That is, its content consists in the impact on the property sphere of a person, depriving him of a certain part of the property.

The purpose of the fine is to encourage the implementation of the rules established in the court, the conscientious performance of procedural duties, the cessation of abuse of procedural rights and prevent the creation of illegal obstacles in the implementation of legal proceedings.

Conclusions and prospects for the development. It is concluded that the behavior of the person concerned can not be a basis for the application of a fine to him as a means of procedural coercion. In this regard, it is stated that the basis for the application of the fine is not the conduct of the person concerned, but its consequences, which have legal significance.

The ECHR considers the application of a fine as an interference to the right of a person with respect for property, so article 1 of Protocol No. 1 to the Convention is to be applied. Fine within the meaning of the Convention on the operation of the paragraph. 2 article 1 of Protocol 1, which allows Contracting States to control the use of property, in particular in the form of fines. Given the specific circumstances of the case, the fine should strike a fair balance between, on the one hand, the General interest and, on the other, respect for the property rights of the person, so the intervention should not be such as imposing an excessive burden on the person.

Keywords: fine, measures of procedural coercion, system of measures of procedural coercion.